

Coğrafya Öğretiminde Coğrafi Sorgulama Becerisinin Öğrencilerin Tutum ve Başarıları ile Öğrenmenin Kalıcılığı Üzerine Etkisi*

Recep BOZYİĞİT **
Dilek AKÇA ***

ÖZ

Bu araştırmanın amacı; coğrafya öğretiminde coğrafi sorgulama becerisinin öğrencilerin tutum ve başarıları ile öğrenmenin kalıcılığı üzerine etkisini incelemektir.

Deney ve kontrol gruplu deneysel desen modelinin ön test – son test olarak kullanıldığı araştırma 2013-2014 eğitim öğretim yılı birinci yarısında Aksaray Ahmet Cevdet Paşa Sosyal Bilimler Lisesi 9. Sınıf seviyesi öğrencilerinden random yöntemiyle seçilen 30 öğrenciden oluşan bir deney grubu ve yine 30 öğrenciden oluşan bir kontrol grubu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma için gerekli olan verilerin toplanması için araştırmacı tarafından geliştirilen “Akademik Başarı Testi” ve Demirkaya (2003) tarafından geliştirilen “Coğrafya Dersi Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

Deneysel çalışmalar yedi hafta sürmüştür. Çalışma süresi boyunca dersler deney grubunda coğrafi sorgulama becerisine dayalı etkinlikler uygulanmış, kontrol grubunda ise öğretmen merkezli etkinlikler ile yürütülmüştür. Deneysel çalışmanın öncesi ve sonrasında deney ve kontrol gruplarına ön test- son test kullanılarak veri toplama araçları uygulanmıştır.

Ayrıca, deneysel uygulamaların bitiminden beş hafta sonra öğrenmenin kalıcılığını belirlemek için deney ve kontrol gruplarına tekrar akademik başarı ve kalıcılık testi ile tutum ölçeği uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler SPSS 15.00 programı ile frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma değerleri ile bağımsız ve bağımlı gruplar için t-testi teknikleri kullanılarak incelenmesi yapılmıştır.

Araştırma bulgularına göre deneysel uygulama sonrasında, coğrafya öğretiminin coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretim etkinlikleriyle gerçekleştirdiği deney grubu öğrencilerinin akademik başarı puanları kontrol grubu öğrencilerine göre daha yüksek çıkarak deney grubu öğrencileri lehine önemli bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca aynı sonuç akademik başarı kalıcılık testi puanları için de geçerli olmuştur. Ancak coğrafya dersine yönelik tutum puanları deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin arasında sayısal değer olarak deney grubu öğrencilerin lehinde bir farklılık olmasına karşın değerlendirme sonucunda önemli bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Elde edilen sonuca göre; coğrafya öğretiminde coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretim etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarılarını ve başarının kalıcılığını olumlu yönde etkilediği, tutumları üzerinde ise anlamlı bir olumlu etkisinin olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Coğrafi Sorgulama Becerisi, Coğrafya Öğretimi, Akademik Başarı, Tutum, Kalıcılık

The Effect of Geographical Questioning Skill on Permanence of Learning with The students' Attitudes and Achievements

ABSTRACT

The purpose of this research is the effect of geographical questioning skill on performance of learning with the students' attitudes and achievements.

The research which used the experimental design model with pre-test and post-test control group was carried out on an experimental group (30 students) and a control group (30 students) selected from 9th grade students of Ahmet Cevdet Paşa Social Sciences High School, Aksaray, in the first semester of 2013-2014 academic year. To collect the research data, “Academic Achievement Test” developed by the researcher himself and likert – type “Geography Lesson Attitude Scale” by Demirkaya (2003) were used.

Experimental studies continued for seven weeks. During the experimental study, the lessons in experimental group were conducted with teaching activities based on geographical questioning skill, on the other hand, the lessons are continued the teaching activities proposed in the program with the control group. Data collection tools were applied to experimental and control groups as pre-test and post-test before and after the experimental application.

After five weeks of experimental applications, the academic achievement test and attitude test was applied again to both groups in order to determine the retention of learning as well. The data obtained in this study were analyzed with the program SPSS 15.00 by using the values of frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation and techniques of t-test for independent and dependant groups.

According to the research findings, after the experimental application, a significant difference between the experimental group students who were taught with geographic questioning skill based teaching activities in geography lessons and the controlled

*Bu çalışma Dilek AKÇA tarafından hazırlanan “Coğrafya Öğretiminde Coğrafi Sorgulama Becerisinin Öğrenci Başarısına, Tutum ve Kalıcılığa Etkisi” adlı yüksek lisans tezinden yararlanılmıştır.

**Yrd. Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, rbozyigit@konya.edu.tr

***Uzman, Aksaray Ahmet Cevdet Paşa Sosyal Bilimler Lisesi, dilekakkca@hotmail.com

Makalenin Gönderim Tarihi: 27.02.2017; Makalenin Kabul Tarihi: 09.03.2017

group students who were taught with the teaching activities proposed in the program was found in favor of the experimental group students in terms of the academic achievement scores and academic achievement retention test scores. Also, the same result is valid for academic achievement retention test scores. That the experimental group and control group students academic achievements, their attitude towards geography lessons and academic achievement and retention test scores differ according to gender variable was not identified as well.

According to the results obtained, it was observed that teaching activities based on geographical questioning skill in geography teaching have a positive effect on student's academic achievement, on the other hand, don't have a significant positive effect on their attitudes.

Keywords: Geographic Questioning Skill, Geography Education, Academic Achievement, Attitude, Retention.

1.Giriş

Coğrafya; yeryüzünün doğal ortamını, insan ve insan faaliyetlerini, insan ve doğa arasındaki ilişkileri inceleyen bir bilim dalıdır. Günümüzdeki bilgi ve iletişim alanındaki gelişmeler, coğrafya eğitiminde bir takım gelişme ve değişimleri beraberinde getirmiştir. Bu değişim ve gelişimler başta coğrafya öğretim programlarında yaşanmaktadır.

Öğrencinin coğrafya dersinin öğretimiyle ilgili; bilgi, beceri, değer ve tutumlar açısından hem okul içi hem de okul dışı kazandırılması planlanan tüm etkinliklerden oluşan sürece coğrafya öğretim programı denir. Bu programın çatısını öğrencilerin yaşantıları dikkate alınarak belirlenmiştir. Coğrafya dersi öğretim programı bireylerde yaşadığı çevreyle öğretim ortamını sarmal bir yapıda anlaması ve yorumlamasını istemektedir. Programda ayrıca konular işlenirken kazanımların çerçevesinden çok uzaklaşmamak kaydıyla etkileşim hissettirilmeli, öğrencilerde olaylar ile ilgili çok boyutlu düşünebilme becerisi geliştirilmesi istenilmektedir (MEB, 2005).

Coğrafya öğretim programının temeli yapılandırmacı yaklaşıma dayanmaktadır. Aktif sınıf kültürüne dayanan coğrafya öğretim programı; öğrenci merkezli, aktif öğrenme ve kuramsal temelleri ile yeni bir anlayışı ortaya koymaktadır (MEB, 2005).

Yapılandırmacı yaklaşım temelli coğrafya öğretim programı; öğrencinin bilgiyi kendisi tarafından sınıf içi ve sınıf dışında yaptığı etkinlikler ile oluşturması ve başka alanlara kullanabilmeyi sağlayacak olan bir öğrenme ve öğretme sürecini ifade eder. Bu yaklaşım öğrenci merkezli etkinlikler ile öğrenmeyi kendisi tarafından yapılmasını sağlayarak bilgi ve kavrama seviyelerinin üstüne çıkabilmesini sağlamaktadır. Öğrencilere soru sormalarını sağlayarak problem tespit edilir, araştırma, bilgi edinme, analiz, sentez ile de problemin çözüm yolları tespit edilir. Bu çalışmaların sağlanması ise birçok coğrafi becerilerin kazandırılması ile sağlanır. Aktif öğrenme yöntemlerini merkez alan yapılandırmacı yaklaşım ile öğrenciler daha verimli ve etkin olmaktadır(Önal ve Güngördü, 2008).

Coğrafya dersi öğretim programının temel amacı, insan ve mekân arasındaki ilişkiyi anlamadır. Bu amaca uygun olan beceriler, kavramlar, değerler ve tutumlar programın temel öğelerini oluşturur. Günümüz öğretim anlayışı temel öğeler ile bilgiyi bulma, kullanma ve bilgiyi yapılandırma olarak ön plana çıkmıştır.

Öğretim süreci içinde öğrencilere kazandırılan kabiliyetlere beceri denir. Ortaöğretim coğrafya dersinde bireylerin mekânsal algısını üst düzeye çıkaracak belli başlı beceriler yer almaktadır. Bu beceriler ortak beceriler ve temel coğrafi beceriler olarak ikiye ayrılır. Becerilerin kazandırılması kazanımlara entegre edilerek verilmiştir. Başlıca coğrafi beceriler; harita, gözlem, arazi çalışma, coğrafi sorgulama, tablo, grafik, diyagram hazırlama ve yorumlama, zamanı algılama, değişim ve sürekliliği algılama ile kanıt kullanmadır (MEB, 2005).

Temel coğrafi becerilerden biri olan coğrafi sorgulama; bireylerin çevresinde gördüğü olay ve nesnelere öğrenmek için sorular sorarak ele almasını, coğrafyanın temel ilkeleri çerçevesinde analiz ederek incelemesini, sonuçlar çıkarmasını sağlayan coğrafi becerilerden birisidir. Bunun yanında problemleri tespit ederek coğrafya biliminin kullandığı yöntem, teknik ve donanımlar ile çözüm önerileri getirmesidir (GESP, 1994:42; Malone vd. 2003:XX1; Gersmehl, 2005:97). Bu çerçevede coğrafya biliminin öğretimi ile kazandırılan en temel becerilerden biridir. Bu beceri ile yaşayan coğrafya kavramı kazandırılmış olacaktır.

Çocuklar çevrelerindeki doğal ve beşeri mekânları ve bunlar arasındaki karşılıklı ilişkiye dair her bir bilgiyi öğrenme konusunu, coğrafi sorgulama becerisini kullanarak daha ileri bir seviyede olmalarını sağlar. Bu beceri; öğrencilerin soru sorma yeteneğini kazandırdığı gibi sorularına cevap aramalarını, veri kaynaklarına ulaşmayı amaçlar. Bu becerileri geliştikçe çocuklar hipotezlerin geliştirilmesi ve test edilmesi

düzeyindeki daha canlı bir sorgulama sürecine geçiş yapabilirler. Dolayısıyla öğrencilerdeki “Coğrafi Sorgulama Becerisi”nin geliştirilmesi için; onlara programda belirtilen aşamaların kavratılmasına yönelik çeşitli sorular sormayı öğrenmeleri sağlanmalıdır. Bu da İyi bir coğrafya öğretimi ve öğrenimini sağlar (Artvinli, 2010;190).

Öğrenci sorgulama becerisi sayesinde nesnelerin ve olayların yeryüzündeki konumlarını ve dağılımlarını bulur ve inceler. Bunların neden orada olduklarının cevabını; doğal ve beşeri olayların etkileşimi ve sebep-sonuç ilişkilerini gözlemleyerek arar. Bu sayede insanın doğal çevre ile etkileşiminde ortaya çıkan problemlerin sebebini, etkisini, sonucunu ve problemin ortadan kalkmasını sağlayacak çözüm yollarının bulunmasında aktif rol oynar. Coğrafi sorgulama becerisiyle öğrenci, problemin farkına varır, problemi tanımlayabilir ve açıklayabilir, problemleri analiz ederek yorumlar. Gelecek hakkında tahminlerde bulunur ve karar verir. Son aşamada ise kişisel çıkarımlarda bulunarak değerlendirmeler yapar ve yargılara varır. Öğrenciler bu şekilde pasif alıcılar konumundan kurtulup, aktif olarak araştırma yapabilmeye, kendi fikirlerini keşfetme ve bunları ifade etme olanaklarına kavuşma imkânı elde edebilirler.

Tam ve sağlıklı bir coğrafya eğitimi, dünyamızın doğal ortamını, insanların, coğrafi ortamların farklılıklarını ve benzerliklerini, karşılıklı olan ilişkilerini anlamamızı sağlar. Bunları ve önemini anlamamıza yardımcı olan becerileri, bilgi, kavram ve olayları daha iyi algılamamızı sağlar. Bu yolla bizleri, eleştirel düşünmeye ve problem çözmeye davet eder. Coğrafya dünyayı anlayarak yaşayabilmemiz için bir anahtardır. Günümüz dünyasını anlamak, gelişmeleri takip etmek ve sorunları çözmek sadece coğrafya bilimi ile mümkündür (Efe, 1996).

Coğrafyanın sadece okulda öğrenilen ve sınavlarda geçmek için ezberlenmesi gereken bilgiler olmaktan çıkarılıp, bu bilgilerin insanlar için nasıl daha faydalı hâle getirilebileceğini araştıran, günlük hayattaki yerini ve hayatımızın sürekliliği için gerekli çalışmaları ortaya koyan bir bilim olarak anlaşılması gerekmektedir. Aslında temel sorun, coğrafyanın ne olduğunun tam olarak anlatılamaması veya anlaşılabilmesidir. Bu durumun temel nedeni, coğrafya öğretiminde yaşanan sorunlardan kaynaklanmaktadır. Türkiye’de coğrafya eğitiminin problemleri, çeşitli araştırmalarla (Doğanay, 2002; Şahin, 2003; Gökçe, 2009; Akınoğlu, 2005; Koçman, 1999; Aydın, 2010; Sekin ve Ünlü 2002; Efe, 1996) ortaya konmuştur. Yapılan araştırmalara bakıldığında coğrafya eğitiminin sorunlarının başında coğrafyanın hangi yöntemlerle, ne tür araç ve gereçlerle, nasıl öğretilmesi sorularına cevap verilememesidir. Coğrafya ne istatistiksel ve kuru bilgiler yığını ne de bir bilgi koleksiyonudur. Aksine coğrafya, insan yaşamı açısından mekânsal bir inceleme-araştırma alanıdır. Coğrafya, bilgi aktarımından ziyade bu bilgilerin hayatımızdaki yerini, önemini, nerede ve nasıl kullanılması gerektiğini gösteren, bakmayı ve baktığını görmeyi sağlayan bir bilimdir (Şahin, 2003). Doğanay (2002)’a göre, coğrafya öğretmenlerinin üniversitede öğrendikleri metodolojik bilgileri, ortaöğretimdeki öğrencilerin anlayabileceği seviyeye indirgeyerek, somut örneklerle, kendi yaşam alanlarından yola çıkarak nasıl, hangi ilke ve yöntemler dâhilinde, ne tür araç ve gereçler kullanarak öğretmeleri gereği konusunda da, bilgi ve beceri sahibi olmaları gerektiğini ifade etmiştir.

Öğrencilerde coğrafi sorgulama becerisinin mutlaka somut hale getirilmesi gerekir. Bu da öğrencilerin merak duygularını uyandırarak çeşitli sorular üretmesini ve soruları sorması ile başlar. Fotoğraf, video, harita gibi görsel malzemeler ile birlikte coğrafi sorgulama becerisinin kazandırılmasında ve çeşitli etkinliklerin planlanmasında kullanılabilir (Schwartz, 1996:16; Jones, 2000:255; Rose, 2000:556). Bir şema, resim veya fotoğraf üzerinde yapılan tartışma ile nedensellik ilkesine bağlı olarak hazırlık çalışmaları; araştırmak, gözlem yapmak, olayların nedenleri ile ilgili çıkarımlarda bulunmak ve sonraki öğrenmelere zemin hazırlamak şeklinde üç ayrı aşama şeklinde yapılandırılabilir (Demirci, 2006).

Düşünme becerilerine sahip bir bireyden çevresiyle etkin ilişki kurması, sorunları değişik açılardan değerlendirebilmesi, empati kurabilme alışkanlığını kazanması, tutarlı ve olumlu davranışlar göstermesi beklenir. Bu davranışlar çağdaş eğitim-öğretim uygulamalarında kazandırılması gerekmektedir. Coğrafya aslında insanlara çevresini tanımasını ve anlamalarını sağlar. Karşılıklı ilişkilerin boyutlarını kavratarak tüm dünyada meydana gelen çevresel, sosyal, ekonomi ve siyasi problemler ile ilgili çözüm önerileri üretmelerine yardımcı olmaktadır. Ayrıca coğrafya dersi ile ülke kalkınmasına katkıda bulunan, ülkesini koruyan, coğrafi özelliklerini yaşatan, eldeki doğal kaynakları verimli bir şekilde kullanan, yapıcı ve yaratıcı insanlar olmaları ve bilişsel özelliklerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle öğrencilerde farklı düşünme stratejilerinin gelişmesi ve derslerin bu stratejilerle işlenmesi önem kazanmaktadır (Aydın 2011).

Bu araştırma; coğrafi sorgulama becerisine dayalı etkinliklerle yapılan coğrafya öğretiminin başarı düzeyini, kalıcılık düzeyini ve derse yönelik tutumlarını ne ölçüde etkilediğini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Coğrafi sorgulama alışkanlığının kazandırılması, öğrencilerde merak uyandırılarak oluşturulan soruların çeşitli etkinlik ve uygulamalar ile cevaplandırılmasını içerir. Bireysel yapılan her çalışma daha kalıcı ve daha etkilidir. Coğrafyayı ilgilendiren tüm konularda kullanılacak bu çeşit bir sorgulama, coğrafya dersleri ile öğrencilere verilmesi pek çok ülkede artık genel olarak kabul görmüş becerilerin geliştirilmesine de katkı sağlar. Bunlar; gözlem yapma, araştırma, arazi çalışması, analiz yapma, tahminde bulunma, kanıt kullanma, eleştirel düşünme, problem çözme, neden-sonuç ilişkisini görebilme, karar verme, bilgi kaynaklarına ulaşabilme, yeni bilgiler üretme, veri toplama, verileri tasnif etme, bilgi teknolojilerini kullanma, verileri harita, tablo ve grafik olarak gösterebilme şeklinde çoğaltılabilir. Bu bağlamda coğrafi sorgulama becerine dayalı öğretim etkinlikleri merkez alınmıştır. Coğrafi sorgulama becerisi ile diğer becerilerin kazandırılması da sağlanabilir. Bu çalışmanın coğrafya öğretimine farklı bir bakış açısı kazandıracığı, coğrafya öğretmenlerinin uygulamalarına yardımcı olacağı ve coğrafya eğitimi ile ilgili alan yazına katkı sağlayacağı umulmaktadır. Coğrafi sorgulama becerisinin kazandırılması ile öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumların değiştirilmesi sağlanabilir ve yaşantılarına uygun etkinlik çalışmalarına yer verilerek yaşayan coğrafya ifadesine anlam kazandırılabilir.

2.Amaç

Coğrafya eğitimi alanında; coğrafi beceriler yapılandırmacı yaklaşımın temelini oluşturur. Bu araştırmanın amacı; coğrafi becerilerden biri olan coğrafi sorgulama becerisinin öğrenci başarısı ve başarının kalıcılığı üzerindeki etkisini ve önemini göstermektir. Sonraki süreçte, coğrafya eğitiminin tüm aşamalarında, coğrafi sorgulama becerisinin etraflıca ele alınmasını ve etkinliklerin buna göre yapılandırılmasını sağlamaktır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır Coğrafi sorgulama becerisi, yapılandırmacı yaklaşım ve öğrenci merkezli öğretim kavramları ile de bire bir örtüşmektedir. Bu becerinin kazandırılması ortaöğretim coğrafya öğretim programının amaçlarına ulaşmasına yardımcı olacaktır. Coğrafi sorgulama becerisinin temelini oluşturan soru sorma ve sorulara cevaplar arama öğrencilerin bizzat derse iştirak etmelerini, düşüncelerini, yeni şeyler öğrenmenin tadına varmalarını, hayatındaki yerlerini fark edebilmelerini ve derse sevrerek öğrenmelerini sağlayacağı düşünülmüştür. Buradan hareketle öğrencilerin derse coğrafi sorgulama becerisi ile aktif katılımları sağlanacaktır. Bunun sonucunda; sorgulayan, araştıran, analiz ve sentez yapan, sonuca ulaşan, üretici ve yaratıcı öğrencilerin yetişmesini sağlayacağına inanılmaktadır.

2.1.Problem cümlesi

Lise 9. sınıf coğrafya dersinin iklim ünitesinin işlenişinde coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretim etkinlikleriyle desteklenen deney grubu öğrencileri ile geleneksel öğretmen merkezli öğretim yöntemleriyle işlendiği kontrol grubu öğrencilerinin dersteki akademik başarıları, coğrafya dersine yönelik tutumları ve öğrenmenin kalıcılığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2.2. Alt problemler

1. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı ön test - son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik ön test - son test tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı kalıcılık testi puanları, anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
4. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin kalıcılık tutum testi puanları, anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

3.Yöntem

Araştırmada ön test- son test kontrol gruplu deneysel desen model kullanılmıştır. Deney grubuna coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretim etkinliklerinin (çalışma yaprakları, konu pekiştirme soruları, vb.) uygulandı. Kontrol grubuna ise geleneksel öğretmen merkezli bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır öğretim etkinlikleri uygulandı. Aynı anda aynı konulara yapılan farklı uygulamalar ile deney ve kontrol grupları arasında başarı, tutum ve kalıcılık arasında farklılığın olup olmadığı test edilmiştir. Buna göre bağımsız değişken olan coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretim ile bağımlı değişken olan mevcut öğretim arasında olan öğrencilerin akademik başarıları, öğrendiklerinin kalıcılığı ile coğrafya dersine yönelik tutumları üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Sonuç olarak; coğrafi sorgulama becerisinin öğrenci üzerindeki etkisini, coğrafya konularının öğrenimini kolaylaştırmasına, sevilen bir ders olmasına ve önemini artırmasına katkısı belirlenmiştir.

Araştırmada öncelikle ön test- son test kontrol gruplu deneysel desen modelinde bağımsız değişken deney grubu ile bağımlı değişken kontrol grupları oluşturulmuştur. Grupların oluşturulması yansız atama (random) yöntemiyle belirlenmiştir. Her iki gruba da deneysel çalışmaya başlamadan önce ön testler uygulanmıştır. Test sonucunda her iki grubun durumunda anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edildi ve gruplar denkleştirildi. Kontrol grubunda dersler, programda önerilen öğretim yöntemleriyle sürdürülmüş, deney grubunda ise coğrafi sorgulama becerisine uygun ders işleme, çalışma yaprakları, konu pekiştirme soruları gibi öğretim etkinlikleri uygulanmıştır. 7 Haftalık süren deneysel işlemin sonunda her iki gruba son testler uygulandı. Testin sonucunda deney ve kontrol grupları arasında coğrafya dersine yönelik tutum ve akademik başarı arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı araştırılmıştır. Ayrıca öğrenmenin kalıcılığını tespit etmek için deneysel işlemde beş hafta sonra başarı testi ve tutum ölçeği tekrar uygulanmıştır. Araştırmanın yapıldığı gruplardaki tüm dersler, araştırmacı tarafından gerçekleştirilirken, deney grubuna uygulanan etkinlikler araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Araştırmacı uygulama yaptığı derslerde gözlem çalışmasını yapmıştır

3.1.Çalışma grubu

Bu araştırma 2013-2014 Eğitim öğretim yılının I. Kanaat Döneminde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Aksaray Ahmet Cevdet Paşa Sosyal Bilimler Lisesinde 9. sınıfa devam etmekte olan 60 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma için 9. sınıflar arasından yansız atama (random) yöntemiyle, 9/B ve 9/D sınıfları seçilmiştir. Bu sınıflara 9. sınıf coğrafya programında yer alan “İklim Bilgisi” öğrenme alanı ile ilgili hazırlanan başarı testi ve coğrafya dersine yönelik tutum ölçeği ön test olarak uygulanmış olup ön test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmayan 9/B sınıfı kontrol grubu, 9/D sınıfı ise deney grubu olarak atanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilere ilişkin sayısal veriler tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrenciler

Grup	Kız Öğrenci	Erkek Öğrenci	Toplam
Deney	15	15	30
Kontrol	17	13	30
Toplam	32	28	60

3.2.Veri toplama teknik ve araçları

Araştırmanın uygulama aşamasında, “Doğal Sistemler” öğrenme alanı “İklim Bilgisi” bölümünde coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretimin öğrenci başarısına etkisini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan “İklim Bilgisi Başarı Testi” kullanılmıştır. Başarı testinin geliştirilmesinde ders kitapları, EBA, geçmiş yıllarda sorulmuş YGS soruları, YGS ve LYS’ye hazırlık ve yardımcı kaynaklardan yararlanılmıştır. Çoktan seçmeli sorulardan oluşan test uygulanmıştır. Soruların hazırlanmasında coğrafya dersi öğretim programının 9. Sınıf seviyesinde “Doğal Sistemler” bölümünde yer alan A.9.8.-A.9.9.-

A.9.10.- A.9.11. kazanımlarına ve “İklim Bilgisi” bölümündeki tüm konuları kapsayan sorular olmasına ve “İklim Bilgisi” bölümünde yer alan konuların dağılım durumuna dikkat edilmiştir.

Uzmanların ve coğrafya öğretmenlerinin görüşleri alınarak madde havuzu oluşturuldu. Başarı testinin hazırlanmasında 9. sınıf coğrafya dersi öğretim programındaki uygunluğu, konuların ağırlık durumu, soruların ölçme düzeyleri ve anlaşılır bir dile sahip olmasına göre değerlendirilmiştir. Hazırlanan sorular uzmanların görüşlerine sunuldu. Dönütlerin alınmasından sonra gerekli düzeltmeler yapıldı. Daha sonra 36 sorudan oluşan başarı testi ön test olarak uygulamaya hazır hale gelmiştir.

Hazırlanan testin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılabilmesi için test örneklem grubuna Aksaray il genelinde üç farklı okuldan 9. Sınıf seviyesindeki öğrencilere (150 öğrenci) uygulanarak elde edilen veriler, bilgisayar ortamında madde analizlerine tabi tutulmuştur. Madde analizi yapılırken her sorunun doğru cevabı için”1” puan, yanlış cevaplar için”0” verilerek puanlandırılmıştır. Analiz sonucunda başarı testinde yer alan 36 maddenin güçlük derecesi ve ayırt edicilik indeksi (p ve r değerleri) hesaplanmıştır. Güçlük derecesi ve ayırt edicilik indeksleri göz önüne alınarak maddelerin incelenmesi yapılmıştır. Değerleri düşük olan 11 madde tespit edilerek testten çıkarılmıştır. Nihai başarı testi 25 maddelik olarak hazır hale getirilmiştir. Elde edilen Başarı Testinin KR_{20} güvenilirlik kat sayısı hesaplanmış ve KR_{20} güvenilirlik katsayısı 0,91 olarak bulunmuştur. Buna göre testin güvenilirliğinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir (Tavşancıl, 2005).

Sonuç olarak, geliştirilen “İklim Bilgisi Bölümü Başarı Testi”nin 9. sınıf öğrencilerinin ilgili öğrenme alanına yönelik başarılarını ölçmede kullanılabileceği anlaşılmıştır.

3.3.Verilerin analizi

Kullanılan ölçme araçları ile araştırmanın verileri toplandı. Araştırmanın verileri daha sonra SPSS (Statistical Package for the Social Science) programı kullanılarak değerlendirilmiştir.

Deney ve kontrol gruplarının eşitlenmesinde aşağıdaki ölçütler göz önüne alınmıştır.

- 1- Coğrafya Dersi Başarı Testi puanları
- 2- Coğrafya Dersi Tutum Ölçeği puanları

Çalışma gruplarının yukarıda belirtilen ölçütlere göre seviyelerini belirlemek için ortalamaları karşılaştırılmıştır. İlişkisiz örneklem için t- testi, kullanılır (Büyüköztürk, 2011). Deney ve kontrol gruplarının karşılaştırmalarını yapmak için öncelikle ön test ve son test yapılarak puanları tespit edildi. Daha sonra ilişkisiz örneklem için t- testinden (Independent Samples t- testi) yararlanılmıştır.

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin hem ön test- son test fark puanları, hem de son test-kalıcılık testi puanları arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını test etmek için t-testi kullanılmıştır.

4. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırma kapsamında elde edilen verilere ve bunların araştırmanın alt problemlerine uygun analiz ve yorumlarına yer verilmiştir. Araştırmanın kapsamını deney ve kontrol gruplarına uygulanmış olan akademik başarı testi, kalıcılık testi ve coğrafya dersine yönelik tutum ölçeği oluşturur. Bu çalışmalar araştırmanın veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Toplanan veriler, araştırmada kullanılan deney ve kontrol grubu arasında ve grup içi şeklinde analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

4.1. Grupların denklğine ilişkin bulgular

Araştırmanın başlangıcında grupların denklğini oluşturmak için öğrencilere başarı testi ile coğrafya dersi tutum ölçeğinin ön testi uygulanmış ve uygulamanın ardından puanların karşılaştırılması yapılmıştır. Araştırmanın verileri SPSS (Statistical Package for the Social Science) programı kullanılarak analizi yapılmıştır. Değerlendirme sonucunda grupların denklği ortaya konulmuştur.

Tablo 2. Deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test başarı puanlarının ortalama, standart sapma ve t değeri

Grup	N	\bar{X}	S	t	p
Deney	30	12.87	1.431	1.591	.122
Kontrol	30	12.37	1.453		

Tablo 2’de deneysel çalışmaya başlamadan önce deney ve kontrol gruplarının araştırmada ön test olarak uygulanan başarı testinden elde ettikleri sonuçlar görülmektedir. Tablo incelendiğinde akademik başarı puanları, deney grubu öğrencilerinin ön test başarı puanı ortalaması $\bar{X} = 12.87$ kontrol grubu öğrencilerinin ön test başarı puanı ortalaması ise $\bar{X} = 12.37$ olduğu görülmüştür. Buradan iki grubun akademik başarı puanları arasında belirgin bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir ($t = 1.591$, $p = .122$). Bu durum araştırmaya başlandığında gruplar arasında akademik başarı düzeylerinin birbirine yakın olduğunu göstermektedir. Deneysel işlemler öncesinde bu durum araştırma gruplarının denkliği açısından deney ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı seviyelerinin benzer olduğu yorumlanabilir. Bu durum grupların deneysel işlemlerin uygulanabileceği söylenebilir.

Tablo 3. Deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test tutum puanlarının ortalama, standart sapma ve t değeri

Grup	N	\bar{X}	S	t	p
Deney	30	73.71	14.874	1.585	.123
Kontrol	30	68.12	24.061		

Tablo 3’de deneysel çalışma öncesinde araştırma coğrafya dersine yönelik tutum ölçeğine yönelik deney ve kontrol gruplarına ait ön test değerlendirmesinden elde edilen sonuçların analizi görülmektedir. Tablo incelendiğinde deney grubunun tutum puanı ortalaması 73.71, kontrol grubunun tutum puan ortalaması ise 68.12’dir. İki grubun coğrafya dersine yönelik tutum ön test puanları arasında sayısal olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t = 1.585$, $p = .123$). Bu sonuç araştırmanın başlangıcında grupların denkliği açısından deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarının benzer olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca her iki grubun öğrencilerinin, tutumlarındaki benzerlik uygulanacak olan deneysel işlemlere bağlanabileceği de söylenebilir.

4.2. Akademik başarıya ilişkin bulgular

Deney grubuna uygulanan coğrafi sorgulama becerisine dayalı etkinliklerle işlenen coğrafya dersinin öğrencilerin akademik başarılarını deney öncesinden sonrasına nasıl etkilendiği, kontrol grubu öğrencilerinin mevcut öğretim programda önerilen öğretim etkinlikleriyle işlenen dersin akademik başarılarındaki değişim, deney ve kontrol gruplar arası akademik başarı farklılıkları tablolar şeklinde verilmiştir.

Tablo 4. Kontrol grubu öğrencilerinin ön test – son test akademik başarı puanlarının ortalama, standart sapma ve t değeri

Grup	N	\bar{X}	S	t	p
Deney	30	12.37	1.453	-18.717	.000*
Kontrol	30	21.71	2.630		

Kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı ön test – son test puanlarının karşılaştırıldığında öğrencilerin ön test başarı puan ortalaması 12.37 iken son test başarı puan ortalaması 21.71’e çıkmıştır. Yapılan analizler sonucunda kontrol grubu öğrencilerinin ön test – son test puanları arasında anlamlı bir

farkın olduğu görülmektedir ($t = -18.717$, $p = .000$). Bu anlamlılık coğrafya öğretim programında önerilen etkinliklerle öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerinin “İklim Bilgisi” bölümüne ilişkin akademik başarılarının olumlu bir düzeyde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 5. Deney grubu öğrencilerinin ön test – son test akademik başarı puanlarının ortalama, standart sapma ve t değeri

Grup	N	\bar{X}	S	t	p
Deney	30	12.87	1.431	-39.675	.000*
Kontrol	30	24.65	0.700		

Deney grubu öğrencilerinin akademik başarı ön test – son test puanlarının karşılaştırıldığı tabloya göre kontrol grubu öğrencilerinin ön test başarı puan ortalaması 12.87 iken son test başarı puan ortalaması 24.65'e çıkmıştır. Yapılan analizler sonucunda deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerinde olduğu gibi ön test – son test puanları arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir ($t = -39.675$, $p = .000$). Bu anlamlılık deney grubu öğrencilerinde coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretim etkinlikleri ile coğrafya dersi “İklim Bilgisi” bölümüne ait akademik başarı düzeylerinin belirgin bir oranda arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 6. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin coğrafya dersin yönelik akademik başarılarında deney öncesinden sonrasına meydana gelen değişimin karşılaştırılması

Grup	N	$\bar{X}_{\text{ön}}$	\bar{X}_{son}	$\bar{X}_{\text{ön}} - \bar{X}_{\text{son}}$
Deney	30	12.87	24.65	11.78
Kontrol	30	12.37	21.71	09.34

Coğrafya dersindeki deney ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarılarında uygulama öncesi ve sonrasında meydana gelen değişim Tablo 6'da gösterilmiştir. Deneysel işlemler öncesinden sonrasına coğrafya dersi akademik başarı puanı ortalamalarındaki değişim kontrol grubu öğrencilerinin 09.34 iken, deney grubu öğrencilerindeki değişim 11.78 olarak tabloda gösterilmiştir. Bu sonuç deneysel işlemler sonucunda hem kontrol grubu hem de deney grubu öğrencilerinin akademik başarılarında artışın olduğunu göstermektedir. Ancak deney grubu öğrencilerinin akademik başarılarındaki artışın kontrol grubu öğrencilerine göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu duruma göre, uygulanan deneysel işlemlerin etkili bir şekilde gerçekleştiği söylenebilir.

Tablo 7. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı son test puanlarının ortalama, standart sapma ve t değeri

Grup	N	\bar{X}	S	t	p
Deney	30	24.65	0.700	6.211	.000**
Kontrol	30	21.71	2.630		

Tablo 7'de deney ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı son test puanlarının karşılaştırılması yapılmıştır. Tablo incelendiğinde; deneysel çalışma sonrasında deney grubu öğrencilerinin son test puan ortalaması 24.65, kontrol grubu öğrencilerinin son test ortalaması 21.71 olarak hesaplanmıştır. Buna göre deney grubu ile kontrol grubu öğrencileri arasındaki başarı farkı anlamlıdır ($t = 6.211$, $p = .000$). Bu durum coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretim etkinlikleriyle desteklenen coğrafya öğretiminin akademik başarıyı belirgin olarak daha çok artırdığını göstermektedir. Coğrafya dersi “İklim Bilgisi” bölümüne ait

uygulanan coğrafi sorgulama becerisine dayalı etkinliklerin öğrencilerin akademik başarılarını artırmada daha etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 8. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı kalıcılık testi puanlarının ortalama, standart sapma ve t değeri

Grup	N	\bar{X}	S	t	p
Deney	30	23.53	1.983	8.284	.000
Kontrol	30	16.71	3.769		

Deneyel çalışmalar yapıldıktan beş hafta sonra deney ve kontrol grubu öğrencilerine başarı kalıcılık testi uygulaması yapılmıştır. Tablo incelendiğinde; deney grubundaki öğrencilerin akademik başarı kalıcılık testi puan ortalamaları 23.53, kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı kalıcılık testi puan ortalaması ise 16.71 olarak hesaplanmıştır. Bu durum deney grubu ile kontrol grubu öğrencileri arasındaki farkın anlamlı olduğunu gösterir (**t=8.284, p=.000**). Araştırmanın sonucunda coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretim etkinlikleriyle desteklenen coğrafya öğretiminin deney grubu öğrencilerinde akademik başarıda olduğu gibi öğrenmenin kalıcılığında da daha etkili olduğu söylenebilir. Bu da coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretim etkinlikleriyle desteklenen coğrafya öğretiminin, öğrenmede kalıcılığı artırmada daha etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.3. Coğrafya dersine yönelik tutuma ilişkin bulgular

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin, deneysel çalışma sürecinde coğrafya dersine yönelik tutumlarındaki değişim, elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 9. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı kalıcılık testi puanlarının ortalama, standart sapma ve t değeri

Grup	N	\bar{X}	S	t	p
Deney	30	68.12	24.061	0.573	.571
Kontrol	30	64.68	23.910		

Uygulama öncesinde kontrol grubundaki öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutum ön test puan ortalamaları 68.12 olarak hesaplanmıştır. Uygulama sonrasında coğrafya dersine yönelik tutum ölçeği aynı gruba son test olarak uygulanmış ve öğrencilerin tutum son test puan ortalamaları 64.68 olarak hesaplanmıştır. Tablo 9 incelendiğinde kontrol grubu öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutum ön test – son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (**t=0.573, p=.571**). Bu sonuç programda önerilen öğretim etkinlikleriyle yürütülen coğrafya öğretiminin, öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarını az miktarda da olsa azalttığını göstermektedir. Ancak ön test – son test tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir.

Tablo 10. Deney grubu öğrencilerinin ön test – son test tutum puanlarının ortalama, standart sapma ve t değeri

Grup	N	\bar{X}	S	t	p
Deney	30	73.71	14.874	-0.803	.428
Kontrol	30	76.84	17.85		

Deneyel çalışma öncesinde, deney grubundaki öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutum ön test puan ortalamaları 73.71 iken, uygulama sonrasında öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutum son test puan ortalamaları 76.84'e yükselmiştir. Tablo 10 incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutum ön test – son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

($t=-0.803$, $p=.428$). Bu durum coğrafî sorgulama becerisine dayalı öğretim etkinlikleriyle desteklenen coğrafya öğretiminin, öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarını artırdığı ancak bu artışın istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 11. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarında deney öncesinden sonrasına meydana gelen değişimin karşılaştırılması

Grup	N	$\bar{X}_{\text{ön}}$	\bar{X}_{son}	$\bar{X}_{\text{ön}} - \bar{X}_{\text{son}}$
Deney	30	73.71	76.84	3.13
Kontrol	30	68.12	64.68	3.44

Tablo 11’de deney ve kontrol grubu öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarında uygulama öncesinde ve sonrasında meydana gelen değişim gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin deneysel işlemler öncesinden sonrasına coğrafya dersine yönelik tutum puan ortalamalarındaki değişim 3.13 iken, kontrol grubu öğrencilerindeki değişim 3.44’dür. Bu sonuçlara göre kontrol grubu öğrencilerinin deneysel işlemler sonunda coğrafya dersine yönelik tutumlarındaki değişim oranı 3.44 ile daha yüksek olduğu görülmüştür. Ancak buradaki farkı kontrol grubu öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumu olumsuz yönde olmuştur. Buna karşılık 3.13 puanı ile deney grubunda olumlu yönde bir artış olduğu görülmüştür.

Tablo 12. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin tutum son test puanlarının ortalama, standart sapma ve t değeri

Grup	N	\bar{X}	S	t	p
Deney	30	76.84	17.35	2.755	.010
Kontrol	30	64.68	23.91		

Tablo 12’de deneysel işlemler sonrasında, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutum son test puan ortalamaları verilmiştir. Tablo incelendiğinde; deney grubu öğrencilerinin, coğrafya dersine yönelik tutum son test puan ortalamalarının kontrol grubu öğrencilerine göre daha yüksek olduğu ancak deney ve kontrol grubu öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür ($t=2.755$, $p=.010$).

Tablo 13. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin tutum kalıcılık testi puanlarının ortalama, standart sapma ve t değeri

Grup	N	\bar{X}	S	t	p
Deney	30	83.25	26.720	1.551	.131
Kontrol	30	74.18	14.805		

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutum kalıcılık test puan ortalamaları Tablo 13’de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde; deney grubu öğrencilerinin, coğrafya dersine yönelik tutum kalıcı test puan ortalamalarının kontrol grubu öğrencilerine göre daha yüksek olduğu ancak deney ve kontrol grubu öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür ($t=1.551$, $p=.131$).

Elde edilen bulgulara göre coğrafya dersinde öğrencilerin coğrafî sorgulama becerisine dayalı öğretim etkinlikleriyle ders işlenmesinin derse katılım düzeylerinin artmasını sağladığı söylenebilir. Deney grubu öğrencilerinin coğrafî sorgulama becerisine dayalı etkinlik hazırlayarak ders işlenmesi, bilginin öğrenci tarafından yapılandırılması anlamına gelmektedir. Yani deney grubu öğrencileri bilgiye kendileri sorarak,

analiz ederek ve sonucuna vararak öğrenmektedirler. Böylelikle öğrenme sürecine aktif olarak katılmakta, sorgulamakta, araştırmakta ve elde ettiği bilgileri geçmiş yaşantıları ile ilişkilendirerek kendine özgü bir yapı oluşturmaktadır. Bu yaklaşım deney grubu öğrencilerinin özgüvenini yükselterek coğrafya dersine katılım düzeylerini de artırdığı şeklinde yorumlanabilir.

5.Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Yapılan bu çalışmada, coğrafi sorgulama becerisine dayalı coğrafya öğretiminin öğrencilerin coğrafya dersine ait akademik başarılarına, coğrafya dersine yönelik tutumlarına ve öğrenmenin kalıcılığına etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular araştırma problemleri ve denencelere göre tartışılıp yorumlanmıştır.

5.1.1. Coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretimin akademik başarıya ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi ile ilgili bulguların tartışma ve yorumu

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin coğrafya dersi akademik başarı son test puan ortalamaları arasında yapılan istatistiksel analizlerde, deney grubu öğrencileri lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuç coğrafya öğretiminde coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretim etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarılarını artırmada daha etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin deneysel çalışmanın başlangıcında yapılan akademik başarı ön test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın çıkmaması, buna karşılık deneysel uygulamaların yapılmasından sonra ölçülen akademik başarı son test puanlarında deney grubu lehine farklılığın çıkmış olması, coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretim etkinliklerinin akademik başarılarına katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretimin farklı düzeylerde ve konu alanlarında öğrenci başarısı üzerindeki etkisini inceleyen bazı araştırmaların (Akşit ve Şahin, 2011; Coşkun 2004; Çağlıyan ve Özan, 2004; Demirci, 2006; Karasu ve Ünlü, 2006; Demirkaya, 2004; Öztürk, 2008; Taş, 2008; Taşlı, 1997; Uzunöz, 2008; Üçışık vd., 2002; Ünlü, 2011) bulguları, araştırmanın bu sonucunu destekler nitelik taşımaktadır.

Coğrafya dersinin öğrenmenin kalıcılığının belirlenmesi amacıyla, deney ve kontrol grubu öğrencilerine uygulanan son test çalışmalarından beş hafta sonra akademik başarı testi tekrar uygulanmıştır. Uygulama sonrasında deney grubu öğrencilerinin akademik başarı kalıcılık testi puan ortalamaları 23.53, kontrol grubu öğrencilerinin aldıkları puan ortalamaları ise 16.71 olarak tespit edilmiştir. Sonuçlar analiz edildiğinde deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu sonuç öğrenmenin kalıcılığını artırmada coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretim etkinliklerinin daha etkili olduğunu göstermektedir. Öğrenmenin kalıcılığını artırmada coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretim etkinliklerinin daha etkili olduğu söylenebilir.

Sınıfta uygulamaya konulmayan etkinlikler, öğrenme için ne kadar mükemmel olurlarsa olsunlar, öğrenciler için fazla bir anlam ifade etmezler (Saban, 2000). Hayat boyu öğrenmenin süreklilik göstermesine bağlı olarak; coğrafi bilincin gelişiminde ve becerilerin gerçekleşmesinde öğrencinin hem kendi yaşamına hem de toplum hayatına daha sağlam bakabilmesi hedeflenir. Bunun için öğrencilerin temel eğitim becerilerini ve coğrafi becerileri kazanarak uygulaması gerekir (Ünlü, 2011). Bundan dolayı coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretimle beraber öğrencilerimizin başarıları daha çok artacak ve farkındalık oluşturacak çalışmalar yaparak çevrelerine daha duyarlı bireyler haline gelmelerini sağlayacaktır.

5.1.2. Coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretimin coğrafya dersine yönelik tutuma etkisi ile ilgili bulguların tartışma ve yorumu

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin coğrafya dersi tutum son test puan ortalamaları arasında yapılan istatistiksel analizlerde anlamlı bir fark yoktur. Coğrafya öğretiminde farklı öğretim stratejilerinin uygulandığı bazı çalışmalardan elde edilen bulgular araştırmanın bu bulgusu ile paraleldir. Akşit (2007), tarafından coğrafya öğretiminde aktif öğrenmenin akademik başarıya ve tutuma etkisinin incelendiği araştırmanın sonucunda deney grubu öğrencileri ile kontrol grubu öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Yine Meydan'ın (2004), yapmış olduğu araştırmada öğrenmeyi öğretme stratejilerinin coğrafya öğretiminde deney ve kontrol gruplarının son test

tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik son test tutum puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmaması deneysel çalışmanın süresinin kısa olmasından dolayı tutumların değişime dirençli olmasıyla açıklanabilir.

Coğrafya dersi tutum son test uygulama çalışmalarından beş hafta sonra deney ve kontrol grubu öğrencilerinde öğrenmenin kalıcılığının belirlenmesi amacıyla coğrafya dersi tutum ölçeği tekrar uygulanmıştır. Uygulama sonrasında deney grubu öğrencilerinin tutum kalıcılık testi puan ortalamaları 83.25, kontrol grubu öğrencilerinin aynı testten aldıkları puan ortalamaları ise 74.18 olarak tespit edilmiştir. Sonuçlar üzerinde yapılan analizler neticesinde deney grubu öğrencilerinin ve kontrol grubu öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutum kalıcılık test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Ancak deney grubu öğrencilerinin puan ortalamalarının, kontrol grubu öğrencilerinin puan ortalamalarına göre sayısal olarak önemli derecede bir farklılığın olması; öğrenmenin kalıcılığını artırmada coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretim etkinliklerinin daha etkili olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Araştırma süreci sonucunda elde edilen bulgular çerçevesinde aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

1.Coğrafya öğretiminde öğrencilerin coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretim etkinliklerinin uygulanması öğrenci başarısını olumlu yönde etkilemiştir. Bu nedenle coğrafya öğretim programlarında coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretim etkinliklerine yer verilmelidir.

2.Coğrafi sorgulama becerisi ile araştırmacı, analiz ve sentez yapabilme becerisini kazanmış, aktif öğrenme ile kendini geliştirme imkânı sağlayan bu öğretim etkinliklerinin uygulanabilmesi için özellikle 9. sınıflarda ders saatinin artırılması sağlanmalıdır.

3.Coğrafya öğretim programı yeniden gözden geçirilmeli, konu sayısı azaltılarak öğretim etkinliklerine yeterince zaman verilmelidir.

4.Coğrafya öğretim programında konuların seçimi öğrencilerin ilgi, merak ve seviyelerine göre yeniden düzenlenmelidir.

5. Günümüzde, okulların yalnızca akademik başarıya ve konuya özgü bilgilere odaklanmaları yeterli değildir. Okullar sınav başarısı ve akademik gelişmenin yanı sıra; eleştirel düşünebilme, öğrendiğinin hayatındaki yerini görebilme, araştırmacı-bilimsel tutuma sahip, duyarlı ve çevreci gibi özelliklerin kazandırılmasını da amaçlamalıdır.

6. Coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretim yaklaşımı ile ilgili yabancı ülkelerde yapılan çalışmalar incelenerek ülkemizde coğrafya ve diğer sosyal bilimlerde uygulanmasına ilişkin araştırmaların etkililiği incelenmelidir.

7. Coğrafi sorgulama becerisi ile aktif öğrenme yöntemleri ve yansıtıcı düşünmeye dayalı öğretim etkinlikleri ile birlikte ortak çalışmalar yapılabilir.

8.Coğrafya öğretmeni yetiştiren üniversitelerin ilgili bölümlerinin ders programında coğrafi sorgulama becerisine dayalı öğretim etkinliklerine yer verilmeli, önemi anlatılmalı, öğretmen adayları coğrafi sorgulama becerisi konusunda yetiştirilebilir.

9. Coğrafya öğretmenlerine, coğrafi sorgulama becerisine yönelik materyal geliştirme veya etkinlik hazırlama gibi hizmetiçi eğitim programları düzenlenebilir.

10.Coğrafi sorgulama becerisi; yaşamı kolaylaştıran ve yaşam için gerekli olan unsurları nasıl kullanılacağını öğreten becerilerdir. O nedenle öğrencilere okul öncesi eğitimden itibaren coğrafi sorgulama becerisinin kazandırılması için programlar yeniden düzenlenmelidir.

11. Coğrafi sorgulama becerisi, bilginin nasıl toplanabileceğini, hangi aşamalardan geçirileceğini, nasıl inceleneceğini, nasıl sunulacağını ve en iyi şekilde nasıl yorumlanabileceğini de içermektedirler. Bu süreçleri içeren uygulama çalışmalarına yer verilmelidir.

12. Coğrafya dersine karşı tutumların değiştirilmesi için, öğrencilere yaşantılarına uygun etkinlik çalışmalarına önem verilmelidir. Yaşayan coğrafya ifadesine anlam kazandırılmalıdır.

Kaynakça

Akbulut, G. (2004). Coğrafya Öğretimi ve Yaratıcı Düşünme. C.Ü. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 28 (2), 215-223.

- Akinoğlu, O. (2005). Coğrafya Eğitiminin Etkililiği ve Sorunları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 12, 77-96.
- Akşit, F. (2007). *Coğrafya Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Akademik Başarı Ve Tutum Üzerine Etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Akşit, F. ve Şahin, C. (2011). Coğrafya Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Akademik Başarı ve Tutum Üzerine Etkisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 13 (8), 1-26
- Artvinli, E. (2010). Coğrafya derslerini yapılandırmak: Aksiyon (eylem) araştırmasına dayalı bir ders tasarımı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 21, 184-218.
- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Derslerindeki Güdülenmelerinin İncelenmesi. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(4), 814-834.
- Aydın, F. (2011). Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Derslerinde Kullandıkları “Öğrenme Stratejileri”. *Turkish Studies*, 6(2), 199-212.
- Aydın, F. (2011). Lise Coğrafya Dersinin Düşünme Becerileri Açısından Değerlendirilmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi* 16 (25), 161-182.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (15. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Coşkun, M. (2004). *Coğrafya Öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Çağlayan, A. ve Özan, Mukadder Boydak. (2004). *Coğrafya Öğretiminde Gezi Gözlem Yönteminin Öğrenmede Etkililiğinin Değerlendirilmesi*. XII. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri. Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Demirci, A. (2006). Coğrafya Öğretiminde Coğrafi Sorgulama Becerisinin Geliştirilmesi Ve Kullanımı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 14, 61-80.
- Demirkaya, H. (2003). *Coğrafya Öğretiminde 4mat Öğretim Sisteminin Lise Coğrafya Derslerindeki Başarı ve Tutumlar Üzerine Etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Demirkaya, H. (2008). Coğrafya Öğretiminde Eleştirel Düşünme Stratejileri Ve Sorgulama Yoluyla Öğrenmenin Kullanımı. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (1), 89-116.
- Doğanay, H. (2002). *Coğrafya öğretim yöntemleri* (5. bs). Erzurum: Aktif Yayınevi.
- Doğanay, H., S. Zaman ve M. Alim (2002). Orta Öğretim Coğrafya Eğitiminde Ders Materyali ve Coğrafya Öğretmenlerinin Bunlardan Yararlanma Sıklığı. *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı:6, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Efe, R. (1996). Coğrafyada Yeni Yaklaşımlar, Coğrafya Eğitimde Çağdaş Metod ve Teknikler. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 1, 135-150.
- Geography Education Standards Project (GESP). (1994). *Geography for life national geographystandars*. Washington: DC National Geography Society.
- Gersmehl, P. (2005), Teaching Geography, The Guilford Press, NewYork.
- Gökçe, N. (2009). The Problems of Geography Education and Some Suggestions. *Educational Sciences Theory & Practice*, 9(2), 757-768.
- Jones, S. (2000). Is it looking or seeing? The use of visual resources in geography teaching, *Geography*, 85(3), pp. 252–261.
- Karabağ, S. (1998). Coğrafya Öğretiminde Anahtar Sorular ve Kavramlar. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt: 18, Sayı: 2. (25-41). Ankara.
- Karakuş, U. (2006). *Coğrafyada İklim Konularının Öğretiminde Deney Yönteminin Öğrenci Başarı Düzeyine Etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Karasu, Z. ve Ünlü, M. (2006). Coğrafya Öğretiminde Oluşturmacı Öğretim Yönteminin Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 12 (7), 105-127.
- Koçman, A. (1999). Cumhuriyet Döneminde Yüksek Öğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi ve Sorunları. *Ege Coğrafya Dergisi*, 10,1-4.
- Malone, L., Palmer, A. M., Voigt, C. L., (2003), Mapping Our World; GIS lessons for Educators, ESRI Press, USA.
- Meydan, A. (2004). *Sosyal Bilgiler Dersi Coğrafya Ünitelerinin İşlenişinde Öğrenmeyi Öğrenme Stratejilerinin Öğrencilerin Başarı ve Tutumlarına Etkisi*. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2005). *Coğrafya dersi öğretim programı (CDÖP)*. Ankara: Yazar. Komisyon.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2007-2008). *Coğrafya-9, 10, 11, 12*. Ankara: Yazar. Komisyon.
- Mukul, İ. (2006). Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarında Uygulamaya Konulan Yeni Coğrafya Dersi Öğretim Programının Eski Programla Karşılaştırılması ve Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi. *Ondokuzmayıs Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22. 82-94.
- Önal, H. (2006). *Coğrafya Öğretiminde Aktif Öğrenme Uygulamaları*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Önal, H., Güngördü, E.(2008). Coğrafya Öğretiminde Aktif Öğrenme uygulamaları (Hava Kirliliği), *Bahkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt, 11, Sayı 19, Bahkesir*.
- Özey, R. (2010). Coğrafya’da yapılandırmacı yaklaşıma göre öğretmen-öğrenci ilişkisi. R. Özey, S. İncekara (Ed.), *Coğrafya eğitiminde kavram ve değişimler* içinde (s. 1-9). Ankara: Pegem Yayınları.
- Özey, R., Demirci, A., Ünlü, M. ve Çomak, N. (2006). *Ortaöğretim coğrafya 9 yardımcı ders kitabı*. İstanbul: Okyanus Yayıncılık.
- Özgen, N., vd. (2007). Coğrafya Dersine Yönelik Bir Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (13) 58-64.
- Rose, G. (2000), Practising photography: an archive, a study, some photographs and a researcher, *Journal of Historical Geography*, 26(4), pp. 555–571.
- Saban, A. (2004). *Öğrenme Öğretme Süreci: Yeni Teori ve Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Schwartz, J.M. (1996). The geography lesson: photographs and the construction of imaginative geographies, *Journal of Historical Geography*, 22, pp. 16–45.
- Sekin, S. ve ÜNLÜ, M. (2002). Coğrafya Dersinin Temel Öğretim Sorunları, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 5,43-53.
- Sezer, A., Pınar, A., Koç, M. (2005). Lise 1. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 20, 377-389.
- Şahin, C. (2003). *Türkiye’de Coğrafya Öğretimi (Sorunlar-Çözüm Önerileri)*. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- [ITKB], Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (2005). <http://ttkb.meb.gov.tr/programlar>, (20.10.2013).
- Taş, H. İ. (2008). Coğrafi beceriler ve bunları öğrencilere kazandırma yolları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 20, 45-59. Konya:Çizgi Kitabevi.
- Taşlı, İ. (1997). *Öğrenci Merkezli Yöntemlerle Coğrafya Öğretimi*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu (2. Baskı)*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Uzunöz, A. (2008). Ortaöğretim Dokuzuncu Sınıf Coğrafya Dersinde Çoklu Zekâ Destekli Öğretim Öğrenci Başarısı, Tutumu ve Kalıcılığa Etkisi. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Üçışık, S., Demirci, A. (2002). 21. Yüzyılda Çağdaş Coğrafya Bilimi ve Temel Unsurları, *Marmara Coğrafya Dergisi* Sayı:5.
- Üker, H. (2009). *Coğrafya öğretiminde, kazandırılması gereken becerilerin gerçekleşme düzeyinin, öğrenciler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ünlü, M. (2008a). Thought development in geography teaching. *World Applied Science Journal*, 4 (1), 70-74.
- Ünlü, M. (2008b). Coğrafya öğretiminde ölçme ve değerlendirme nasıl olmalıdır? R. Özey, A. Demirci (Ed.), *Coğrafya öğretiminde yöntem ve yaklaşımlar* içinde (s. 275-321). Aktif Yayınevi, İstanbul.
- Ünlü, M. (2011), “Coğrafya Derslerinde Coğrafi Becerilerin Gerçekleşme Düzeyi”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri,(s. 2155-2172),Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları İletişim Hizmetleri Tic. Ltd. Şti., İstanbul.
- Yıldırım, T. (2012). *Coğrafya Öğretiminde Yansıtıcı Düşünmeye Dayalı Öğretimin Öğrenci Başarısına, Tutum ve Kalıcılığa Etkisi*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü. Konya.